

УДК 330.1:338.45

Степанкова Т. М.

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО РИНКУ – СТРАТЕГІЧНИЙ ПРІОРИТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто питання розвитку інноваційного ринку в Україні як можливий напрямок поліпшення економічного стану України в умовах фінансової кризи. Також досліджено проблеми та перепони, які виникають на шляху розвитку нових інноваційних ринків в Україні, наприклад, захист прав інтелектуальної власності та відсутність державної системи впровадження національної інноваційної моделі. Запропоновано вирішення даного питання саме на засадах державно-приватного партнерства шляхом створення відповідної фінансової інфраструктури – Державного банку реконструкції та розвитку, а також інноваційного й інформаційного центрів, інноваційної біржі для зосередження відповідних пропозицій і попиту.

Ключові слова: інноваційний ринок, фінансова криза, національна інноваційна модель, фінансова інфраструктура.

Інноваційний шлях – єдино можливий напрям розвитку економіки України. Особливо це актуально в умовах фінансової кризи, коли ринки традиційного експорту знаходяться у сфері ризиків падіння міжнародного попиту, а екстенсивний шлях розвитку вже давно себе вичерпав. **У цих умовах єдино можливим є швидкий розвиток нових інноваційних ринків на засадах державно-приватного партнерства.** Треба терміново створювати умови для розвитку промислово-інноваційних, будівельно-інноваційних, аграрно-інноваційних кластерів зростання національної економіки, виходячи з безумовного забезпечення енергоефективності та ресурсозбереження. Слід сформувати ринок інновацій, перетворювати інновацію на товар, включати її до інвестиційного процесу як повноправну складову. Необхідно якомога швидше розвивати інфраструктуру центрального та регіонального інноваційно-інвестиційного ринку, яка б сприяла активізації цього процесу, створювала сприятливі умови для співпраці влади і бізнесу.

Слід зазначити, що учасники реалізації цього процесу сприймають термін «інноваційний розвиток» по-різному. **Насамперед це стосується різниці в розумінні конкретних шляхів упровадження інновацій між представниками науки і бізнесу.**

Створення й успішне впровадження інновацій у всьому світі нерозривно пов'язане із захистом прав інтелектуальної власності. Незважаючи на безсумнівний прогрес у цьому напрямі, якого досягли за останні роки, український винахід (не залежно від того, чи його створила одна особа, чи академічний інститут) залишається значною мірою беззахисним, особливо на закордонному ринку.

Національна академія наук України та Українська спілка промисловців і підприємців мають «товстий» портфель інноваційних розробок. На жаль, до стадії практичної реалізації дійшли тільки одиниці із цього довгого списку. У радянський період українські НДІ патентували близько 40 % від загальної кількості винаходів. І майже така сама частка громадян України виписувала тоді науково-популярні видання. Чим не показник високого рівня науково-технічного розвитку нашої країни в минулому?

Однак останніми роками ситуація різко змінилася. Україна майже зникла з винахідницької та інноваційної карти світу. За роки незалежності цей напрям діяльності невблаганно згортається. Нині частка нашої держави у світовому обсязі торгівлі наукомісткою продукцією становить якихось 0,1 %. Певною мірою це відіграло роль і в тому, що наша країна посідає лише 95-те місце у світі за індексом залучення прямих іноземних інвестицій. Найважливішим показником, що характеризує інноваційну активність підприємства, є частка коштів від обороту, яку спрямовують на фінансування науково-дослідних робіт. Провідні світові компанії витрачають на це 7–12 % свого доходу. У росіян цей показник становить 0,5–3 %, а в Україні – ще менше.

Не можна сказати, що наш уряд не приділяє проблемам розвитку й використання інновацій уваги. Аналіз багаторічних реформаторських дій виконавчої влади, спрямованих на перехід до інноваційних механізмів економічного розвитку на основі вітчизняного науково-технічного потенціалу показує, що уряд намагався підняти інноваційний процес у країні на якісно новий рівень (див. рис. 1). **Однак досі відсутня держав-**

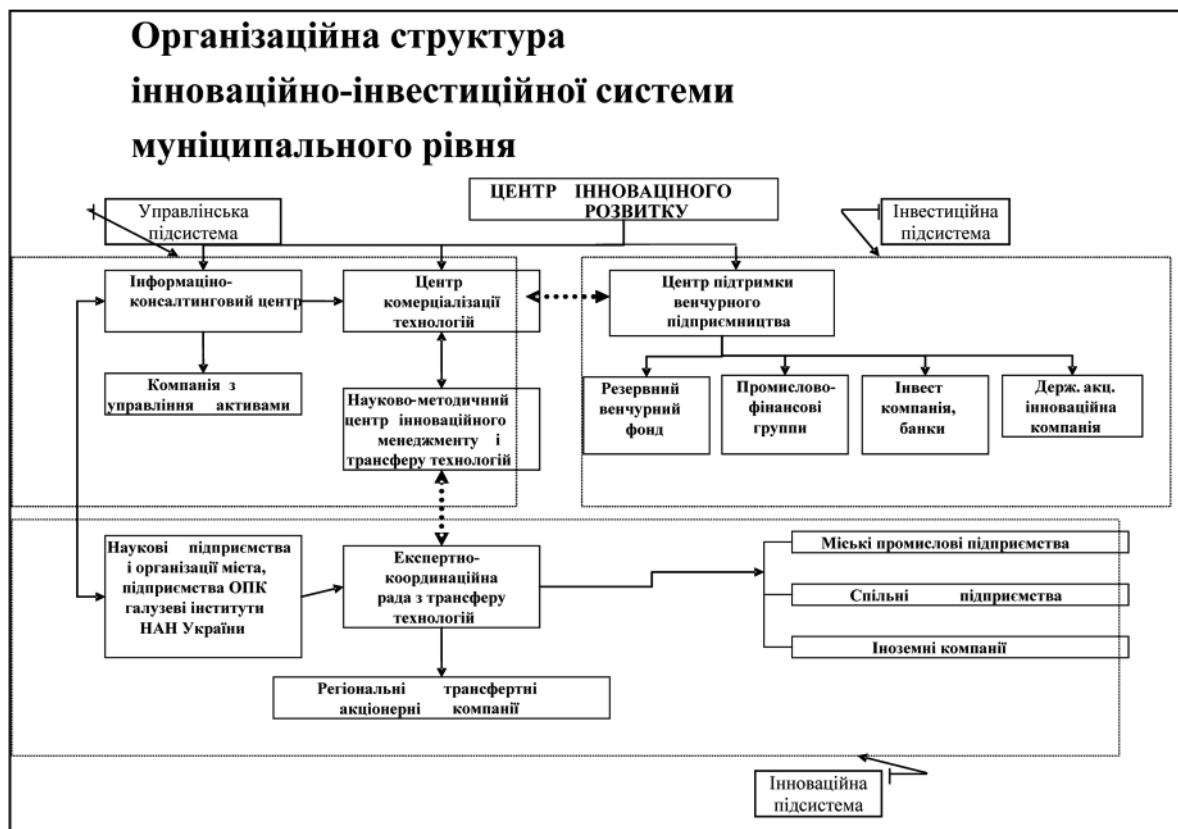

Рис. 1. Організаційна структура інноваційно-інвестиційної системи муніципального рівня.

Рис. 2. Джерела фінансування

на система впровадження національної інноваційної моделі, що призводить до розривів між учасниками інноваційно-інвестиційного процесу і неефективного витрачання бюджетних коштів. Державне фінансування повинно сприяти активізації інноваційно-інвестиційного ринку і створенню відповідної інфраструктури (див. рис. 2). Розриви у державному управлінні, відсутність системи гальмують процес перетворення інновації на товарно-інтелектуальну складову інвестицій, не сприяють активізації ринкових процесів і залученню бізнесу

до розвитку інноваційного ринку. Крім того, за цей період не створено найголовнішого – системи впровадження вітчизняних інновацій у світовий ринок. Українська економіка втратила на цьому мільярди доларів. Нині в нашій країні наявні дві розбіжні тенденції інноваційного розвитку: традиційна – науково-технічна, коріння якої сягає радянських часів, і ринкова, що передбачає використання інновацій у більш широкому спектрі. Про створення державної інноваційної політики можна говорити лише тоді, коли визначимося, у якому з цих на-

прямів ми підемо. Бо досі, намагаючись поєднати ці підходи, ми підраховуємо численні втрати, і на рівні інтелектуальної власності зокрема. Інтерес до наших винахідників у світі досить високий і проявляється по-різному. У цій непростій ситуації дехто з них намагається вийти на зовнішній ринок самотужки. І тут на них часто чигають невдачі. Іноземні «ловці» інновацій скуповують їхні винаходи за безцінь лише тому, що в нас вони не знайшли ні державного, ні суспільного визнання. А для успішного старту винахідникові, аби реалізувати творчі задуми, потрібно набагато більше коштів, ніж пересічній людині. І тут не треба нічого вигадувати. У світі вже нагромаджено певний досвід. В Австрії, приміром, людину, котра зробила винахід у галузі екології та енергетики, звільняють від усіх податків; у Німеччині існує приблизний показник заохочень винахідника; у США на це відводять 15 % фонду заробітної плати; у Японії теж напрацьовано багато цікавого (тут винахідники мають на рахунках мільйони доларів).

Останнім часом фахівці у сфері інноваційного бізнесу небезпідставно стверджують, що обсяг наявних в Україні науково-технічних розробок досить великий, а їх рівень дуже високий. **Це дає можливість говорити про інноваційне підприємництво як про потужний сегмент економіки, здатний вивести країну на нові світові ринки. Про це свідчить і досвід вітчизняного бізнесу, який створив і розвиває потужні конструкторські бюро і виходить на транснаціональний рівень із новими продуктами.**

Для багатьох вітчизняних підприємств джерелом розвитку та впровадження інновацій слугують власні кошти, оскільки взяти довгостро-

кові й дешеві кредити не просто і практично неможливо. Але цих грошей, як правило, бракує, від чого страждає якість інноваційного процесу. Наші компанії, що розвиваються, у десятки, сотні разів менші від зарубіжних конкурентів. Відповідно, вони не можуть інвестувати в інновації стільки коштів, скільки американські чи японські підприємці. **Тому необхідно терміново створити інфраструктуру (інноваційні центри, бізнес-інкубатори, венчурні фонди, регіональні гарантійні фонди, інноваційно-інвестиційні компанії, технопарки і технополіси, індустріальні і наукові парки тощо).** Цю інфраструктуру слід формувати на засадах державно-приватного партнерства, що дозволить інкубувати інноваційний процес із безпосередньою зацікавленістю бізнесу у впливанні капіталу. Гарантійні інструменти дозволять здешевити фінансовий ресурс і стимулювати приплив капіталу у розвиток інноваційного ринку.

Тому державна інноваційна політика повинна формувати прозору схему співфінансування інноваційних програм і проектів. **Це вимагає створення відповідної фінансової інфраструктури – Державного банку реконструкції та розвитку, а також інноваційного й інформаційного центрів, інноваційної біржі для зосередження відповідних пропозицій і попиту.** Такий стратегічний підхід допоможе контролювати витрачання бюджетних грошей, аналізувати ринкові просування, координувати інноваційний процес у всій країні й забезпечувати системну підтримку його розвитку. Це дасть змогу також цивілізовано працювати в ринкових умовах на міжнародному рівні, що посилить глобалізацію підприємств України та прискорить її інтеграцію у світову економіку.

T. Stepankova

STIMULATION OF THE INNOVATIVE MARKET DEVELOPMENT AS THE STRATEGIC PRIORITY OF THE UKRAINIAN ECONOMY.

The article is devoted to the development of Ukrainian innovation market as the possible way of improvement of Ukraine's economic condition in terms of financial crisis. Such problems and difficulties which appear on the way of development of new innovation markets in Ukraine as protection of incorporeal right and lack of state system to the introduction of national innovation model are also analyzed. It is suggested this problem should be solved exactly on the basis of state and private partnership through the creation of corresponding financial infrastructure—National Bank for reconstruction and development, as well as innovation and information centers, innovation exchange for concentration of innovative offers and demands.

Keywords: innovation market, financial crisis, national innovation model, financial infrastructure.